

УДК 631.145: 006.027

ВПЛИВ ЯКОСТІ ОВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ОВОЧІВНИЦТВА

І. Сєвідова, к. е. н.

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

Постановка проблеми. Глобалізація економіки гостро ставить питання про розвиток окремих галузей сільського господарства, які спроможні гарантувати світову продовольчу безпеку. На заваді експорту вітчизняних овочів стоїть недосконале законодавство з регулювання експортних операцій з овочевою продукцією, а також відсутність системи сертифікації господарств відповідно до світових стандартів якості й норм безпеки харчових продуктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економіка овочевої галузі, що функціонує нині на ринкових засадах, значною мірою залежить від чинників мікро- та макроекономічного середовища. Теоретичні та методичні засади формування і функціонування організаційно-економічного механізму підвищення конкурентоспроможності овочевого підкомплексу знайшли певне відображення в наукових працях В. Я. Амбросова, В. І. Бойко, П. П. Борщевського, В. А. Гальчинської, Л. О. Ганечко, О. С. Доброзорової, В. І. Криворучко, В. Я. Месель-Веселяка, В. О. Муковоза, О. В. Ручкіна, В. П. Рудь, П. Т. Саблука та інших учених-аграрників. Їх фундаментальні дослідження присвячено розвитку овочівництва, аналізу його стану й тенденцій, які окреслилися в галузі. Проте організаційно-економічні й технологічні аспекти ефективного вирощування овочевих культур, зокрема ті, що стосуються забезпечення конкурентоспроможного рівня якості, в їх дослідженнях висвітлені недостатньо і потребують подальшого опрацювання.

Постановка завдання. Визначення особливостей і проблем у стандартизації продукції овочівництва та внесення пропозицій щодо вдосконалення стандартів і поліпшення якості овочів, спрямованих на забезпечення ефективного розвитку галузі та високої конкурентоспроможності її продукції у ринкових умовах – ось мета нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Характерними рисами ринку овочів в Україні є досить малий асортимент вітчизняної продукції, відсутність її розфасовки та упаковки, зручних для споживача, недостатній захист від імпорту й монополії. Одна з основних причин недостатньої якості продукції овочівництва – відсутність в Україні чіткої системи сертифікації агропромислових підприємств відповідно до світових і європейських стандартів якості й норм безпеки продуктів харчування (EuroGAP/ GlobalGAP (Good Agricultural Practice)) [4]. Отже, підвищення якості овочів є одним зі суттєвих чинників поліпшення економічних показників діяльності підприємств. Але, за даними статистики, фактичне споживання овочевої продукції в Україні сьогодні становить близько 90 – 91 кг, у тому числі 10 – 11 кг – овочі захищеного ґрунту, що майже удвічі менше від науково обґрунтованої норми [2].

Значне розширення населення за доходами призвело до того, що для найбільш забезпечених покупців рівень споживання овочів наблизився до західних стандартів,

водночас значна частина населення змушена відмовляти собі у позасезонному споживанні свіжих овочів. Виходом із цієї ситуації є експорт овочів на ринки сусідніх Росії, Білорусі, країн Західної Європи. Сучасний експорт овочів у ці країни становить близько 2%, хоча Україна має змогу стати основним експортером свіжих овочів і овочевої продукції до них. Однак на цьому шляху поки що багато перешкод: відсутність оптових ринків, повних циклів післязбиральної доробки, кооперації для організації логістики і багатьох інших складових проведення й маркетингу.

У розвинених країнах світу давно знайдені шляхи для подолання цих перешкод: забезпечені сертифікація й стандартизація виробництва, які гармонізують відносини між партнерами ланцюжка «від поля до стола споживача» [1].

Сьогодні в українському овочівництві діє понад 200 стандартів, які регламентують технології обробки, вимоги до насіння і садивного матеріалу, методи й засоби захисту рослин, післязбиральної доробки, зберігання, охорону праці та інші сторони виробництва. Основою для розробки цих стандартів і внесення змін до них є закони України, укази Президента України, постанови й розпорядження Кабінету Міністрів України. З 2003 року виходить Бюлетень інформативних матеріалів зі стандартизації, метрології й сертифікації [6].

Зазначене питання можна проаналізувати на підґрунті нормативно- правової бази щодо стандартизації продукції. На особливу увагу заслуговує виробництво огірків і томатів, оскільки їх обсяг у загальній структурі виробництва овочевої продукції найбільший, а показники якості найкраще задовольняють європейські вимоги. У європейських країнах стандарти на продукцію АПК розроблені на основі вимог Європейської економічної комісії ООН (ЄЕК ООН). В Україні технологія вирощування томатів стандартизована у ДСТУ 6008:2008; якість свіжих і консервованих – у ДСТУ 3246 – 95 і ДСТУ 4696:2006; вимоги до технологій транспортування в охолоджену вигляді – у ДСТУ ISO 5524 – 2002. У Росії для свіжих плодів томату, які надходять у роздрібну торгівлю, використовують стандарт ГОСТ Р 51810 – 2001 (РФ). Для експорту плодів томату у країни ЄС використовують стандарт ЄЕК ООН FFV – 36, який адаптовано до українського законодавства у ДСТУ ЄЕК ООН FFV – 36:2007. Ці стандарти стосуються тільки плодів, які постачають у реалізацію у свіжому вигляді.

Контроль за технологіями вирощування та якістю огірка проводять за такими стандартами: ДСТУ 3247 – 95, ДСТУ ISO 7560 – 2002 та ДСТУ 6016 – 2008; у країнах СНД – ГОСТ 1726 – 85. У країнах Європейського Союзу для контролю за якістю огірка використовують стандарт ЄЕК ООН FFV – 15, згідно з яким продукцію поділяють на три сорти – вищий, перший та другий. Цей стандарт використовують лише для огірка, який постачають у свіжому вигляді, а не для переробки [3].

Враховуючи біологічні особливості овочів, які швидко втрачають свіжість, допускається незначна втрата свіжості. Незалежно від виду, свіжі овочі мають відповідати мінімальним вимогам і бути: цілими і здоровими, без ознак гниття чи псування; чистими, свіжими на вигляд і твердими; практично без шкідників і пошкоджень ними; без гіркої присмаку; з нормальною вологістю поверхні та без стороннього запаху чи присмаку.

Загальний стан продукції мусить бути таким, щоб витримати перевезення, завантаження, розвантаження і доставлятися споживачу у задовільному стані [5].

Необхідність приведення вітчизняних стандартів до стандартів ЄЕК ООН зумовлена якісними змінами в економіці нашої держави, пов'язаними з нагальною необхідністю виходу вітчизняних виробників овочевої продукції на зовнішні ринки. Аналіз якісних показників засвідчив, що українська овочева продукція зможе гідно конкурувати на іноземних ринках, але для забезпечення конкурентоспроможності необхідна підтримка держави.

Висновки. З метою стандартизації, враховуючи необхідність підвищення конкурентоспроможності вітчизняних овочів, належить переглянути визначальні методи контролю показників якості. Крім того, для цього необхідно взяти за основу стандарти Європейського Союзу й створити систему контролю над їхнім дотриманням. Сертифікація всіх ланок технологій вирощування, післязбиральної доробки і логістики овочів за стандартами GlobalGAP та HACCP, ISO дасть змогу експортувати вітчизняні овочі та продукцію їх переробки до країн ЄС та світу й сприятиме задачам продовольчої безпеки країни та успішному розвитку аграрного ринку України.

Бібліографічний список

1. Гайдуцький П. І. Аграрна реформа в Україні / [Гайдуцький П. І., Саблук П. Т., Луценко Ю. О. та ін.]. – К. : ННЦІАЕ, 2005. – 424 с.
2. М'ялик О. М. Ринок плодів і овочів України / О. М. М'ялик // Економіка АПК. – 2010. – № 3. – С. 12 – 14
3. Порадник керівникові сільськогосподарського підприємства / за ред. А. П. Гетьмана, В. З. Янчука. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 624 с.
4. Ромащенко М. Состояние и перспективы развития овощеводства открытого грунта в Украине / М. Ромащенко // Овощеводство. – 2010. – № 5. – С. 8 – 11.
5. Сич З. Д. Післязбиральні технології доробки овочів для логістики і маркетингу / З. Д. Сич, І. О. Федосій, Г. І. Подпратов. – К., 2010. – 439 с.
6. Сыч З. Д. Стандартизация в помощь украинскому овощеводу / З. Д. Сыч // Овощеводство. – 2007. – № 5. – С. 10 – 14.

Сєвідова І. Вплив якості овочевої продукції на конкуренто-спроможність овочівництва

Розглянуто особливості стандартизації продукції овочівництва в Україні. Встановлено вплив якості овочів для забезпечення ефективного розвитку галузі. Досліджені основні чинники, які впливають на якість овочевої продукції. Запропоновано основні напрями підвищення конкурентоспроможності через приведення вітчизняних стандартів у відповідність зі стандартами Європейського Союзу.

Ключові слова: якість, ефективність, стандартизація, овочева галузь, сертифікація.

Sievidova I. Influence of vegetable production quality on the competitiveness of vegetable growing

Peculiarities of standardization of vegetable production in Ukraine are considered. The influence of vegetables quality for the efficient development of branch is estimated. The main factors that effects the quality of vegetable production are investigated. Main ways of competitiveness increasing due to national standards improvement in accordance with the standards of the European Union are suggested in the article.

Key words: quality, efficiency, standardization, vegetable growing field, certification.

Севидова И. Влияние качества овощной продукции на конкурентоспособность отрасли овощеводства

Рассмотрены особенности стандартизации продукции овощеводства в Украине. Установлено влияние качества овощей на обеспечение эффективного развития отрасли. Исследованы основные факторы, влияющие на качество овощной продукции. Предложены основные направления повышения конкурентоспособности путем приведения отечественных стандартов в соответствие к стандартам Европейского Союза.

Ключевые слова: качество, эффективность, стандартизация, овощная отрасль, сертификация.